YURAK ISHEMIK KASALLIGIDA MINIMAL INVAZIV INTERVENSION USULLAR VA ZAMONAVIY FARMAKOTERAPIYA INTEGRATSIYASI

Akbarova Barchinoy Baqiyevna
Normal va patalogik fiziologiya kafedrasi o'qituvchisi
Aliboyev Bunyodbek Ulug'bek o'g'li
Qo'qon Universiteti, Andijon filiali, Stomatologiya, 25-05 guruh talabasi
aliboevbunedbek5@gmail.com
Qo'qon universiteti Andijon filiali

Annotatsiya: Yurak ishemik kasalligi (YIK) koronar arteriyalar torayishi yoki to'silishi bilan tavsiflanadi va miokard infarkti, yurak yetishmovchiligi kabi kardiovaskulyar asoratlar xavfini oshiradi. So'nggi yillarda minimal invaziv intervension usullar, xususan koronar stentlash va perkutanniy koronar intervensiyalar, zamonaviy farmakoterapiya bilan integratsiyalashgan holda bemorlarning hayot sifatini yaxshilash imkonini beradi. Ushbu maqolada YIK patofiziologiyasi, minimal invaziv yondashuvlar, farmakoterapiya protokollari va ularning integratsiyalashgan qo'llanilishi tahlil qilinadi. Shuningdek, individual risk faktorlarini hisobga olgan holda davolash va profilaktik choralarning samaradorligi muhokama qilinadi. Bemorlarning hayot sifatini oshirish va kardiovaskulyar asoratlarni kamaytirish uchun integratsiyalashgan yondashuvning roli batafsil o'rganiladi. Shu bilan birga, zamonaviy davolash strategiyalarining amaliy qo'llanilishi va klinik natijalarga ta'siri tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar

Yurak ishemik kasalligi, minimal invaziv intervension terapiya, perkutanniy koronar intervensiya, koronar stentlash, farmakoterapiya, antiplatelet terapiya, beta-blokerlar, statinlar, individualizatsiyalangan davolash, kardiovaskulyar profilaktika.

Kirish

Yurak ishemik kasalligi dunyo bo‘yicha yetakchi o‘lim sabablaridan biridir. WHO ma’lumotlariga ko‘ra, har yili 17 milliondan ortiq odam yurak-qon tomir kasalliklaridan vafot etadi, shundan YIK asosiy o‘rin tutadi [WHO, 2023]. An’anaviy ochiq jarrohlik ko‘plab bemorlar uchun xavfli bo‘lishi mumkin, shuning uchun minimal invaziv intervension usullar va zamonaviy farmakoterapiya kombinatsiyasi davolash natijalarini yaxshilashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Asosiy qism

Patofiziologiya va rivojlanishi

YIKning asosiy sababi koronar arteriyalarning aterosklerotik plaklar bilan torayishi hisoblanadi. Bu miokard perfuziyasining kamayishi, kislorod yetishmovchiligi va angina pektoris simptomlariga olib keladi. Surunkali yallig‘lanish, lipid disbalansi va trombotsit faolligi kasallik rivojlanishida asosiy mexanizmlar sifatida namoyon bo‘ladi [PubMed, 2023].

Minimal invaziv intervension usullar

- **Percutaneous Coronary Intervention (PCI):** Kateter orqali toraygan arteriyani kengaytirish va stent o‘rnatish.
- **Koronar stentlash:** Drug-eluting stentlar (DES) va bio-degradable stentlar bilan aterosklerotik plaklarni barqarorlashtirish.
- **Rotablatsiya va atherektomiya:** Qattiq plaklarni mexanik tarzda olib tashlash, qon oqimini tiklash.

Bu usullar an’anaviy ochiq jarrohlikdan kam travmatik bo‘lib, tiklanish vaqtini qisqartiradi va postoperativ asoratlarni kamaytiradi [JAMA Cardiology, 2022].

Zamonaviy farmakoterapiya integratsiyasi

Davolash jarayonida farmakoterapiya individual bemor profiliga mos ravishda tanlanadi. Antiplatelet terapiya, xususan Aspirin bilan P2Y12 inhibitorlari kombinatsiyasi, stent trombozining oldini olishda muhim rol o‘ynaydi. Beta-blokerlar va ACE inhibitorlar miokardning ish yukini kamaytiradi va yurak mushaklarining patologik remodelatsiyasini oldini oladi. Statinlar esa lipid darajasini pasaytirib, aterosklerotik jarayonni sekinlashtiradi va kardiovaskulyar xavfni kamaytiradi. Yuqori tromboz xavfi mavjud bo‘lgan bemorlarda antikoagulyantlar qo‘llanadi, bu esa qon ivishining ortiqcha rivojlanishini oldini olishga yordam beradi. Shu tarzda, farmakoterapiya minimal invaziv intervension usullar bilan integratsiyalashgan holda yurak ishemik kasalligi davolashining samaradorligini oshiradi.

Farmakoterapiya bemorning individual risk faktorlariga, stent turiga va YIK fenotipiga mos ravishda tanlanadi [UpToDate, 2023].

Davolash va boshqarish

Yurak ishemik kasalligini davolashda asosiy maqsad miokard perfuziyasini tiklash, simptomlarni kamaytirish va kardiovaskulyar asoratlarning oldini olishdir. Buning uchun minimal invaziv intervension usullar va zamonaviy farmakoterapiya integratsiyasi qo‘llaniladi. Percutaneous Coronary Intervention (PCI) yoki koronar stentlash yordamida toraygan arteriyalar kengaytiriladi va qon oqimi tiklanadi. Shu bilan birga, antiplatelet terapiya, beta-blokerlar, statinlar va ACE inhibitorlar bemorning individual davolash rejasi asosida qo‘llaniladi. Yuqori xavfli bemorlar uchun esa antikoagulyantlar qo‘shimcha tarzda kiritiladi. Davolash jarayonida bemorlarni individual monitoring qilish va shifokor nazorati ostida bo‘lish, terapiya samaradorligini oshirish va nojo‘ya asoratlarning oldini olishda muhim ahamiyatga ega.

Profilaktika va tavsiyalar

- Sog‘lom turmush tarzini saqlash: parhez, jismoniy faollik, chekish va spirtli ichimlikdan voz kechish.
- Qon bosimi, qand va lipid profilini muntazam nazorat qilish.
- Farmakoterapiya va minimal invaziv usullar bo‘yicha shifokor nazorati.
- Stressni boshqarish va muntazam kardiologik tekshiruvlar.

Xulosa

Yurak ishemik kasalligi davolashida minimal invaziv intervension usullar va zamonaviy farmakoterapiya integratsiyasi bemorlarning hayot sifatini oshiradi va yurak-qon tomir asoratlarini kamaytiradi. PCI va koronar stentlash bemor individual risk faktorlariga mos ravishda qo‘llanganda samaradorlik yuqori bo‘ladi. Antiplatelet terapiya, beta-blokerlar, statinlar va antikoagulyantlar davolash protokollarining ajralmas qismi hisoblanadi. Sog‘lom turmush tarzi va muntazam tibbiy kuzatuv kasallik rivojlanishini sekinlashtiradi. Individual monitoring va profilaktik choralarga rioya qilish bemorlarning umumiy natijalarini yaxshilaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Sheraliyeva, M. A., & Keldiyorov, S. X. (2025). Yurak ishemik kasalligini davolashda stentlash amaliyoti va optimal medikamentoz terapiyaning integrativ tahlili. O’zbekiston Kardiologiya Jurnali, 3(2), 45–52. CardioJournal.
2. Knuuti, J., Wijns, W., Saraste, A., et al. (2020). 2019 ESC Guidelines for the diagnosis and management of chronic coronary syndromes: The Task Force for the diagnosis and management of chronic coronary syndromes of the European Society of Cardiology. European Heart Journal, 41(3), 407–477. European Heart Journal.

3. Byrne, R. A., Rossello, X., Coughlan, J. J., et al. (2024). 2023 ESC Guidelines for the management of acute coronary syndromes: Developed by the task force on the management of acute coronary syndromes of the European Society of Cardiology. European Heart Journal, 45(6), 397–512. European Heart Journal.
4. Juarez-Herrera, G., & Bravo-Jaimes, K. (2023). Pharmacological treatment of ischaemic heart disease: Integrating medical therapy and percutaneous coronary interventions. Current Opinion in Cardiology, 38(4), 312–319. PubMed.
5. PubMed – Ischemic Heart Disease, PCI, Pharmacotherapy. https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov
6. JAMA Cardiology – Contemporary Management of Coronary Artery Disease. https://jamanetwork.com/journals/jamacardiology
7. UpToDate – Ischemic Heart Disease: Therapy and Interventions. https://www.uptodate.com
8. WHO – Cardiovascular Diseases Fact Sheet. https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/cardiovascular-diseases
9. European Society of Cardiology Guidelines – 2022. https://www.escardio.org/Guidelines